"भारतीय राजकीय विचारवंत–१" प्रमुख अनिवार्य (एमएम),

1. कौटिल्य – सप्तांग सिद्धांत, राजा आणि त्याचे प्रशासन, कायदा व सुमुखव्यवस्थेबद्दल मत, मंडल सिद्धांत
2. राजा राममोहन रॉय – स्वातंत्र्य व हक्क, शिक्षण, सामाजिक-राजकीय सुधारणा
3. महात्मा ज्योतिबा फुले – ब्राह्मणवादाची टीका, बळीराज्याची संकल्पना, सत्यशोधक समाज
4. लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक – सांस्कृतिक राष्ट्रवाद, स्वराज्याची संकल्पना, प्रतिकार करण्याचा अधिकार

भारतीय राजकीय विचारवंत–१ : अभ्यासक्रमाधारित प्रश्नसंच

भाग अ : वस्तुनिष्ठ प्रश्न

प्रकरण 1 : कौटिल्य

1. 'अर्थशास्त्र' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
अ) मनू
ब) कौटिल्य
क) पतंजली
ड) कालिदास
उत्तर : ब

2. कौटिल्य यांना आणखी कोणत्या नावाने ओळखले जाते?
अ) विष्णुगुप्त
ब) वात्स्यायन
क) बाणभट्ट
ड) कौंडिन्य
उत्तर : अ

3. कौटिल्याच्या सप्तांग सिद्धांतात राज्याचे किती अंग सांगितले आहेत?
अ) पाच
ब) सहा
क) सात
ड) आठ
उत्तर : क

4. खालीलपैकी कोणता सप्तांग सिद्धांतातील घटक आहे?
अ) स्वामी
ब) अमात्य
क) जनपद
ड) वरील सर्व
उत्तर : ड

5. सप्तांग सिद्धांतातील ‘स्वामी’ म्हणजे काय**?**
अ) प्रजा
ब) राजा
क) मंत्री
ड) शत्रू
उत्तर **:** ब

6. ‘अमात्य’ या संज्ञेचा अर्थ काय**?**
अ) मंत्री/अधिकारी
ब) सैनिक
क) व्यापारी
ड) शेतकरी
उत्तर **:** अ

7. ‘जनपद’ म्हणजे काय**?**
अ) राज्याचा प्रदेश व प्रजा
ब) सैन्य
क) खजिना
ड) मित्रराष्ट्र
उत्तर **:** अ

8. ‘दुर्ग’ या घटकाचा संबंध कशाशी आहे**?**
अ) संरक्षणात्मक किल्ले
ब) अर्थव्यवस्था
क) न्यायव्यवस्था
ड) शेती
उत्तर **:** अ

9. ‘कोष’ म्हणजे काय**?**
अ) सैन्य
ब) खजिना
क) मित्र
ड) प्रदेश
उत्तर **:** ब

10. ‘दंड’ या संज्ञेचा संबंध कशाशी आहे**?**
अ) सैन्य/शक्ती
ब) खजिना
क) प्रजा
ड) मित्रराष्ट्र
उत्तर **:** अ

11. सप्तांग सिद्धांतातील सातवा घटक कोणता**?**
अ) मित्र
ब) दुर्ग
क) कोष
ड) अमात्य
उत्तर **:** अ

12. कौटिल्याच्या मते राज्याचा प्रमुख कोण आहे**?**
अ) प्रजा
ब) राजा
क) मंत्री
ड) सेनापती
उत्तर **:** ब

13. कौटिल्याच्या मते राजाचे प्रमुख कर्तव्य कोणते**?**
अ) स्वतःचे हित
ब) प्रजेचे कल्याण
क) संपत्ती वाढवणे
ड) युद्ध करणे
उत्तर **:** ब

14. कौटिल्याच्या राजकीय विचारात 'प्रजासुख' याला काय महत्त्व आहे**?**
अ) अत्यंत महत्वाचे
ब) कोणतेही महत्त्व नाही
क) गौण
ड) फक्त युद्धकाळात महत्वाचे
उत्तर **:** अ

15. कौटिल्याच्या मते राजा कसा असावा**?**
अ) विलासी
ब) कर्तव्यनिष्ठ
क) निष्क्रिय
ड) स्वार्थी
उत्तर **:** ब

16. कौटिल्याच्या मते राजाने कोणत्या गोष्टीवर नियंत्रण ठेवावे**?**
अ) स्वतःच्या इंद्रियांवर
ब) केवळ सैन्यावर
क) केवळ प्रजेवर
ड) व्यापाऱ्यांवर
उत्तर **:** अ

17. कौटिल्याच्या विचारात प्रशासनाचा प्रमुख उद्देश कोणता आहे**?**
अ) प्रजेचे संरक्षण व कल्याण
ब) राजाचे वैभव
क) युद्ध
ड) कर वाढवणे
उत्तर **:** अ

18. कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांताचा संबंध कशाशी आहे**?**
अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधांशी
ब) शिक्षणाशी
क) सामाजिक सुधारणांशी
ड) अर्थसंकल्पाशी
उत्तर **:** अ

19. मंडल सिद्धांतात 'विजिगीषू' कोणाला म्हटले जाते**?**
अ) विजयाची इच्छा असलेला राजा
ब) शत्रुराजा
क) मित्रराजा
ड) तटस्थ राजा
उत्तर : अ

20. कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांतात शेजारील राज्याबद्दल सामान्यतः कोणती भूमिका मांडली आहे**?**
अ) संभाव्य शत्रू
ब) कायम मित्र
क) तटस्थ
ड) अधीन प्रजा
उत्तर : अ

21. कौटिल्याच्या परराष्ट्र धोरणात 'संधी' म्हणजे काय**?**
अ) तह/मैत्रीचा करार
ब) युद्ध
क) माघार
ड) गुप्तहेर व्यवस्था
उत्तर : अ

22. 'विग्रह' म्हणजे काय**?**
अ) युद्ध/शत्रुत्व
ब) मैत्री
क) तह
ड) आश्रय
उत्तर : अ

23. 'आसन' या संज्ञेचा अर्थ काय**?**
अ) प्रतीक्षा/तटस्थ राहणे
ब) युद्ध करणे
क) तह करणे
ड) शत्रूवर हल्ला करणे
उत्तर : अ

24. 'याना'चा संबंध कशाशी आहे**?**
अ) सैनिकी मोहीम
ब) शिक्षण
क) न्यायव्यवस्था
ड) करप्रणाली
उत्तर : अ

25. कौटिल्याच्या राजकीय विचारांचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य कोणते**?**
अ) व्यवहारवाद
ब) आदर्शवाद
क) अराजकतावाद
ड) समाजवाद
उत्तर : अ

प्रकरण 2 : राजा राममोहन रॉय

26. राजा राममोहन रॉय यांचा जन्म कोणत्या वर्षी झाला?
अ) 1772
ब) 1820
क) 1857
ड) 1860
उत्तर : अ

27. राजा राममोहन रॉय यांना कोणत्या चळवळीशी जोडले जाते?
अ) ब्राह्मो समाज
ब) सत्यशोधक समाज
क) आर्य समाज
ड) थियोसोफिकल सोसायटी
उत्तर : अ

28. राममोहन रॉय यांच्या विचारांचा प्रमुख आधार कोणता होता?
अ) विवेकवाद
ब) अंधश्रद्धा
क) धर्मांधता
ड) राजेशाही
उत्तर : अ

29. राममोहन रॉय यांनी कोणत्या सामाजिक प्रथेचा तीव्र विरोध केला?
अ) सतीप्रथा
ब) शिक्षण
क) विधवा पुनर्विवाह
ड) स्त्रीशिक्षण
उत्तर : अ

30. राममोहन रॉय यांच्या मते शिक्षणाचा प्रमुख उद्देश कोणता?
अ) बौद्धिक विकास
ब) अंधश्रद्धा वाढवणे
क) सामाजिक विषमता वाढवणे
ड) धार्मिक संघर्ष वाढवणे
उत्तर : अ

31. राममोहन रॉय आधुनिक शिक्षणात कशाला महत्त्व देत होते?
अ) विज्ञान व तर्कशास्त्र
ब) केवळ पारंपरिक शिक्षण
क) अंधश्रद्धा
ड) कर्मकांड
उत्तर : अ

32. राममोहन रॉय यांच्या राजकीय विचारांमध्ये कोणत्या अधिकाराला महत्त्व होते?
अ) स्वातंत्र्य
ब) गुलामगिरी
क) राजेशाही
ड) निरंकुशता
उत्तर : अ

33. राममोहन रॉय यांनी कोणत्या माध्यमाच्या स्वातंत्र्याचे समर्थन केले?
अ) वृत्तपत्र
ब) राजकीय पक्ष
क) सैन्य
ड) न्यायालय
उत्तर : अ

34. राममोहन रॉय यांचा सामाजिक सुधारणा दृष्टिकोन कसा होता?
अ) तर्कवादी व सुधारक
ब) परंपरावादी
क) कट्टर
ड) निरंकुश
उत्तर : अ

35. राममोहन रॉय यांच्या मते समाजसुधारणेसाठी काय आवश्यक आहे?
अ) शिक्षण
ब) विवेक
क) सामाजिक जागृती
ड) वरील सर्व
उत्तर : ड

36. राममोहन रॉय यांनी कोणत्या प्रकारच्या समाजाची कल्पना केली?
अ) विवेकनिष्ठ व आधुनिक समाज
ब) जातिवादी समाज
क) निरंकुश समाज
ड) अंधश्रद्धाळू समाज
उत्तर : अ

37. राममोहन रॉय यांच्या सामाजिक विचारांचा प्रमुख केंद्रबिंदू कोणता होता?
अ) सामाजिक सुधारणा
ब) राजेशाही
क) सैनिकीकरण
ड) साम्राज्यवाद
उत्तर : अ

38. राममोहन रॉय यांनी स्त्रियांच्या स्थितीबद्दल कोणती भूमिका घेतली?
अ) स्त्रीसुधारणेचे समर्थन
ब) स्त्रीशिक्षणाला विरोध
क) सतीप्रथेचे समर्थन
ड) स्त्रीस्वातंत्र्याला विरोध
उत्तर : अ

39. राममोहन रॉय यांचा आधुनिक भारताच्या निर्मितीत कोणता वाटा होता?
अ) सामाजिक व बौद्धिक जागृती
ब) लष्करी विस्तार
क) राजेशाही विस्तार
ड) साम्राज्यविस्तार
उत्तर : अ

40. राममोहन रॉय यांच्या राजकीय विचारात स्वातंत्र्याचा अर्थ काय?
अ) व्यक्तीच्या अधिकारांचे संरक्षण
ब) राजाचा निरंकुश अधिकार
क) सामाजिक गुलामगिरी
ड) धार्मिक बंधने
उत्तर : अ

41. राममोहन रॉय कोणत्या प्रकारच्या शासनव्यवस्थेच्या मूल्यांना महत्त्व देत होते?
अ) घटनात्मक व उदारमतवादी मूल्ये
ब) निरंकुश राजेशाही
क) लष्करी शासन
ड) हुकूमशाही
उत्तर : अ

42. राममोहन रॉय यांच्या विचारांमध्ये 'हक्क' म्हणजे काय?
अ) व्यक्तीच्या स्वातंत्र्याचे संरक्षण करणारे अधिकार
ब) राजाचे विशेषाधिकार
क) फक्त आर्थिक अधिकार
ड) फक्त धार्मिक अधिकार
उत्तर : अ

43. राममोहन रॉय यांचे कार्य कोणत्या काळातील भारतीय पुनर्जागरणाशी संबंधित आहे?
अ) आधुनिक भारतीय पुनर्जागरण
ब) वैदिक काळ
क) मध्ययुगीन काळ
ड) मौर्यकाल
उत्तर : अ

44. राममोहन रॉय यांच्या सुधारक विचारांचा प्रमुख आधार कोणता?
अ) तर्क व विवेक
ब) अंधानुकरण
क) कर्मकांड
ड) जातिव्यवस्था
उत्तर : अ

45. राममोहन रॉय यांच्या विचारांचा भारतीय समाजावर प्रमुख परिणाम कोणता झाला?
अ) सामाजिक जागृती
ब) अंधश्रद्धा वाढली
क) जातिव्यवस्था मजबूत झाली
ड) शिक्षणाला विरोध झाला
उत्तर : अ

प्रकरण 3 : महात्मा ज्योतिबा फुले

46. महात्मा ज्योतिबा फुले यांचा जन्म कोणत्या वर्षी झाला?
अ) 1827
ब) 1857
क) 1873
ड) 1885
उत्तर : अ

47. ज्योतिबा फुले यांच्या विचारांचा प्रमुख केंद्रबिंदू कोणता होता?
अ) सामाजिक समता
ब) राजेशाही
क) साम्राज्यवाद
ड) लष्करी शक्ती
उत्तर : अ

48. फुले यांनी कोणत्या व्यवस्थेवर कठोर टीका केली?
अ) जातिव्यवस्था
ब) लोकशाही
क) शिक्षणव्यवस्था
ड) न्यायव्यवस्था
उत्तर : अ

49. फुले यांच्या विचारातील 'ब्राह्मणवादाची टीका' कोणत्या संदर्भात आहे?
अ) सामाजिक व धार्मिक वर्चस्वाची टीका
ब) शिक्षणाच्या समर्थनाची टीका
क) लोकशाहीची टीका
ड) विज्ञानाची टीका
उत्तर : अ

50. फुले यांच्या मते सामाजिक विषमतेचे प्रमुख कारण कोणते?
अ) जातिव्यवस्था व धार्मिक वर्चस्व
ब) विज्ञान
क) शिक्षण
ड) लोकशाही
उत्तर : अ

51. ज्योतिबा फुले यांनी कोणत्या समाजाची स्थापना केली?
अ) सत्यशोधक समाज
ब) ब्राह्मो समाज
क) आर्य समाज
ड) प्रार्थना समाज
उत्तर : अ

52. सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली**?**
अ) 1873
ब) 1827
क) 1885
ड) 1905
उत्तर : अ

53. सत्यशोधक समाजाचा प्रमुख उद्देश कोणता होता**?**
अ) सामाजिक समता
ब) जातीय वर्चस्व
क) धार्मिक कर्मकांड वाढवणे
ड) राजेशाही मजबूत करणे
उत्तर : अ

54. 'सत्यशोधक' या शब्दाचा अर्थ काय**?**
अ) सत्याचा शोध घेणारा
ब) धर्माचा विरोध करणारा
क) राजकीय नेता
ड) प्रशासक
उत्तर : अ

55. फुले यांच्या विचारात 'बळीराज्य' कशाचे प्रतीक आहे**?**
अ) शोषणमुक्त व समताधिष्ठित समाज
ब) राजेशाही
क) जातीय वर्चस्व
ड) साम्राज्यवाद
उत्तर : अ

56. बळीराज्याच्या संकल्पनेत कोणाला महत्त्व दिले आहे**?**
अ) शेतकरी व श्रमजीवी
ब) उच्चवर्णीय
क) राजे
ड) सरदार
उत्तर : अ

57. फुले यांच्या मते शिक्षणाचे महत्त्व काय आहे**?**
अ) सामाजिक मुक्तीचे साधन
ब) शोषणाचे साधन
क) जातिव्यवस्था मजबूत करणारे साधन
ड) केवळ रोजगाराचे साधन
उत्तर : अ

58. फुले यांनी स्त्रीशिक्षणाला कोणती भूमिका दिली**?**
अ) अत्यंत महत्त्वाची
ब) विरोधाची
क) गौण
ड) अनावश्यक
उत्तर : अ

59. फुले यांच्या सामाजिक विचारात कोणत्या मूल्याला विशेष महत्त्व आहे**?**
अ) समता
ब) जातीयता
क) वर्चस्व
ड) निरंकुशता
उत्तर : अ

60. फुले यांच्या मते शूद्र**-**अतिशूद्रांच्या मुक्तीसाठी काय आवश्यक आहे**?**
अ) शिक्षण व सामाजिक जागृती
ब) अंधश्रद्धा
क) जातीय विभाजन
ड) राजेशाही
उत्तर : अ

61. फुले यांच्या विचारांचा प्रमुख विरोध कोणत्या सामाजिक व्यवस्थेला होता**?**
अ) जातीय शोषणाला
ब) लोकशाहीला
क) शिक्षणाला
ड) सामाजिक समतेला
उत्तर : अ

62. 'गुलामगिरी' हा ग्रंथ कोणी लिहिला**?**
अ) ज्योतिबा फुले
ब) टिळक
क) राममोहन रॉय
ड) कौटिल्य
उत्तर : अ

63. फुले यांच्या विचारात धर्माचा विचार कशाच्या आधारावर केला जातो**?**
अ) सामाजिक न्यायाच्या दृष्टिकोनातून
ब) केवळ कर्मकांडातून
क) राजकीय सत्तेतून
ड) आर्थिक नफ्यातून
उत्तर : अ

64. फुले यांच्या विचारातील सामाजिक सुधारणा कोणासाठी होती**?**
अ) सर्व शोषित व वंचितांसाठी
ब) फक्त उच्चवर्णीयांसाठी
क) फक्त राजांसाठी
ड) फक्त व्यापाऱ्यांसाठी
उत्तर : अ

65. फुले यांच्या राजकीय विचारातील महत्त्वाचा घटक कोणता**?**
अ) सामाजिक न्याय
ब) साम्राज्यवाद
क) राजेशाही
ड) लष्करीवाद
उत्तर : अ

प्रकरण 4 : लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक

66. लोकमान्य टिळकांचा जन्म कोणत्या वर्षी झाला?
अ) 1856
ब) 1872
क) 1885
ड) 1905
उत्तर : अ

67. टिळकांच्या राजकीय विचारातील प्रमुख संकल्पना कोणती?
अ) स्वराज्य
ब) साम्राज्यवाद
क) राजेशाही
ड) अराजकतावाद
उत्तर : अ

68. टिळकांच्या मते स्वराज्य म्हणजे काय?
अ) स्वशासन
ब) परकीय शासन
क) राजेशाही
ड) लष्करी शासन
उत्तर : अ

69. टिळकांच्या राष्ट्रवादाचे प्रमुख वैशिष्ट्य कोणते?
अ) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
ब) साम्राज्यवाद
क) आंतरराष्ट्रीयवाद
ड) अराजकतावाद
उत्तर : अ

70. टिळकांनी राष्ट्रजागृतीसाठी कोणत्या उत्सवाचा वापर केला?
अ) सार्वजनिक गणेशोत्सव
ब) दिवाळी
क) होळी
ड) ईद
उत्तर : अ

71. टिळकांनी शिवजयंती उत्सवाचा उपयोग कशासाठी केला?
अ) राष्ट्रभावना जागृत करण्यासाठी
ब) व्यापारासाठी
क) धार्मिक संघर्षासाठी
ड) प्रशासनासाठी
उत्तर : अ

72. टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवादाचा प्रमुख आधार कोणता?
अ) भारतीय इतिहास व संस्कृती
ब) पाश्चात्त्य साम्राज्यवाद
क) जातीय संघर्ष
ड) आर्थिक नफा
उत्तर : अ

73. टिळकांचे प्रसिद्ध घोषवाक्य कोणते?
अ) स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे
ब) जय जवान जय किसान
क) करो या मरो
ड) इन्कलाब जिंदाबाद
उत्तर : अ

74. टिळकांच्या मते स्वराज्याचा संबंध कशाशी आहे?
अ) राजकीय स्वातंत्र्याशी
ब) धार्मिक कर्मकांडाशी
क) आर्थिक नफ्याशी
ड) सामाजिक विभाजनाशी
उत्तर : अ

75. टिळकांच्या राजकीय विचारात प्रतिकार करण्याच्या अधिकाराला काय महत्त्व आहे?
अ) अन्यायाविरुद्ध प्रतिकाराचा अधिकार
ब) राजाला विरोध न करण्याचा अधिकार
क) फक्त धार्मिक अधिकार
ड) आर्थिक अधिकार
उत्तर : अ

76. टिळकांच्या राष्ट्रवादाचा उद्देश कोणता होता?
अ) राष्ट्रीय एकात्मता व स्वातंत्र्य
ब) ब्रिटिश सत्तेचे समर्थन
क) राजेशाही पुनर्स्थापना
ड) सामाजिक विभाजन
उत्तर : अ

77. टिळकांच्या मते जनतेची राजकीय जागृती कशासाठी आवश्यक आहे?
अ) स्वराज्य प्राप्तीसाठी
ब) साम्राज्यवाद वाढवण्यासाठी
क) राजेशाही टिकवण्यासाठी
ड) सामाजिक विषमता वाढवण्यासाठी
उत्तर : अ

78. टिळकांच्या राष्ट्रवादात धर्म व संस्कृतीचा उपयोग कशासाठी केला गेला?
अ) जनजागृती व राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी
ब) प्रशासनासाठी
क) न्यायदानासाठी
ड) कर आकारणीसाठी
उत्तर : अ

79. टिळकांचा राष्ट्रवाद कोणत्या प्रकारचा होता?
अ) आक्रमक/उग्र राष्ट्रवादी प्रवाहाशी संबंधित
ब) साम्राज्यवादी
क) निरंकुश
ड) अराजकतावादी
उत्तर : अ

80. टिळकांनी राजकीय चळवळीत कोणत्या घटकाला महत्त्व दिले?
अ) जनसहभाग
ब) केवळ उच्चवर्ग
क) केवळ प्रशासक
ड) केवळ राजे
उत्तर : अ

81. टिळकांच्या विचारातील स्वराज्य ही संकल्पना कशाविरुद्ध होती?
अ) परकीय राजवटीविरुद्ध
ब) लोकशाहीविरुद्ध
क) शिक्षणाविरुद्ध
ड) सामाजिक सुधारणांविरुद्ध
उत्तर : अ

82. टिळकांनी राष्ट्रवादाच्या प्रसारासाठी कोणत्या साधनांचा वापर केला?
अ) वर्तमानपत्रे व सार्वजनिक उत्सव
ब) केवळ न्यायालय
क) केवळ सैन्य
ड) केवळ शिक्षणसंस्था
उत्तर : अ

83. 'केसरी' या वृत्तपत्राशी कोणाचे नाव संबंधित आहे?
अ) बाळ गंगाधर टिळक
ब) ज्योतिबा फुले
क) राममोहन रॉय
ड) कौटिल्य
उत्तर : अ

84. टिळकांच्या राजकीय विचारातील 'स्वराज्य' कोणत्या मूल्याचे प्रतीक आहे?
अ) स्वनिर्णय
ब) गुलामगिरी
क) परकीय नियंत्रण
ड) निरंकुशता
उत्तर : अ

85. टिळकांच्या मते जनतेने अन्यायाविरुद्ध काय करावे?
अ) प्रतिकार करावा
ब) निष्क्रिय राहावे
क) परकीय सत्तेला समर्थन द्यावे
ड) राजकीय सहभाग टाळावा
उत्तर : अ

तुलनात्मक व मिश्रित प्रश्न

86. कौटिल्य आणि टिळक यांच्या विचारांत कोणता समान घटक दिसतो?
अ) राज्यशक्तीचे महत्त्व
ब) अराजकतावाद
क) साम्राज्यवादाचे समर्थन
ड) राजकारणाचा निषेध
उत्तर : अ

87. राममोहन रॉय आणि फुले यांच्या विचारांमध्ये कोणता समान घटक आढळतो?
अ) सामाजिक सुधारणा
ब) राजेशाही
क) साम्राज्यवाद
ड) लष्करीवाद
उत्तर : अ

88. फुले आणि राममोहन रॉय यांनी कोणत्या साधनाला महत्त्व दिले?
अ) शिक्षण
ब) सैन्य
क) राजेशाही
ड) साम्राज्य
उत्तर : अ

89. फुले आणि टिळक यांच्या विचारांमध्ये प्रमुख फरक कोणता?
अ) फुले सामाजिक समतेवर, तर टिळक स्वराज्य व राष्ट्रवादावर अधिक भर देतात
ब) दोघेही साम्राज्यवादाचे समर्थक होते
क) दोघांनीही शिक्षणाला विरोध केला
ड) दोघेही राजेशाहीचे समर्थक होते
उत्तर : अ

90. कौटिल्याच्या विचारांचा प्रमुख दृष्टिकोन कोणता?
अ) व्यवहारवादी
ब) अराजकतावादी
क) उदारमतवादी
ड) समाजवादी
उत्तर : अ

91. राममोहन रॉय यांच्या विचारांचा प्रमुख दृष्टिकोन कोणता?
अ) उदारमतवादी व सुधारक
ब) साम्राज्यवादी
क) लष्करीवादी
ड) अराजकतावादी
उत्तर : अ

92. फुले यांच्या विचारांचा प्रमुख दृष्टिकोन कोणता**?**
अ) समतावादी व सामाजिक न्यायवादी
ब) राजेशाहीवादी
क) साम्राज्यवादी
ड) लष्करीवादी
उत्तर : अ

93. टिळकांच्या विचारांचा प्रमुख दृष्टिकोन कोणता**?**
अ) राष्ट्रवादी
ब) साम्राज्यवादी
क) अराजकतावादी
ड) राजेशाहीवादी
उत्तर : अ

94. 'सप्तांग सिद्धांत' कोणाशी संबंधित आहे**?**
अ) कौटिल्य
ब) फुले
क) टिळक
ड) राममोहन रॉय
उत्तर : अ

95. 'सत्यशोधक समाज' कोणाशी संबंधित आहे**?**
अ) ज्योतिबा फुले
ब) टिळक
क) कौटिल्य
ड) राममोहन रॉय
उत्तर : अ

96. 'ब्राह्मो समाज' कोणाशी संबंधित आहे**?**
अ) राजा राममोहन रॉय
ब) ज्योतिबा फुले
क) टिळक
ड) कौटिल्य
उत्तर : अ

97. 'सार्वजनिक गणेशोत्सव' आणि 'शिवजयंती' कोणाच्या राजकीय विचारांशी संबंधित आहेत**?**
अ) टिळक
ब) फुले
क) कौटिल्य
ड) राममोहन रॉय
उत्तर : अ

98. 'बळीराज्य' ही संकल्पना कोणाच्या विचारांशी संबंधित आहे**?**
अ) ज्योतिबा फुले
ब) टिळक
क) कौटिल्य
ड) राममोहन रॉय
उत्तर : अ

99. 'मंडल सिद्धांत' कोणत्या विषयाशी संबंधित आहे**?**
अ) परराष्ट्र संबंध
ब) शिक्षण
क) सामाजिक सुधारणा
ड) स्त्रीशिक्षण
उत्तर : अ

100. भारतीय राजकीय विचारांच्या अभ्यासात या चारही विचारवंतांचे महत्त्व कशामुळे आहे**?**
अ) त्यांनी भारतीय राज्य, समाज, राष्ट्रवाद व सामाजिक परिवर्तनाबाबत महत्त्वपूर्ण विचार मांडले
ब) त्यांनी केवळ धार्मिक विचार मांडले
क) त्यांनी केवळ आर्थिक विचार मांडले
ड) त्यांनी राजकारणाचा निषेध केला
उत्तर : अ

भाग ब : लघुत्तरी प्रश्न

1. कौटिल्य कोण होते?
2. अर्थशास्त्र ग्रंथाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
3. सप्तांग सिद्धांत म्हणजे काय?
4. सप्तांग सिद्धांतातील सात अंगांची नावे लिहा.
5. कौटिल्याच्या मते राजाचे कोणतेही दोन कर्तव्ये लिहा.
6. मंडल सिद्धांत म्हणजे काय?
7. विजिगीषू म्हणजे काय?
8. राजा राममोहन रॉय यांचे भारतीय पुनर्जागरणातील योगदान काय?
9. ब्राह्मो समाजाची स्थापना कोणी केली?
10. राममोहन रॉय यांचे शिक्षणविषयक विचार लिहा.
11. राममोहन रॉय यांच्या मते स्वातंत्र्य म्हणजे काय?
12. ज्योतिबा फुले यांच्या ब्राह्मणवादावरील टीकेचे स्वरूप काय होते?
13. बळीराज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
14. सत्यशोधक समाजाची स्थापना कधी झाली?
15. सत्यशोधक समाजाची दोन उद्दिष्टे लिहा.
16. फुले यांच्या मते शिक्षणाचे महत्त्व काय?
17. सांस्कृतिक राष्ट्रवाद म्हणजे काय?
18. टिळकांच्या स्वराज्याच्या संकल्पनेचा अर्थ काय?
19. टिळकांनी सार्वजनिक गणेशोत्सव का सुरू केला?
20. प्रतिकार करण्याच्या अधिकाराबद्दल टिळकांचे मत काय होते?

भाग क : लघुत्तरी प्रश्न

1. कौटिल्याच्या सप्तांग सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा.
2. कौटिल्याच्या मते राजाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.

3. कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.
4. कौटिल्याचा व्यवहारवाद स्पष्ट करा.
5. राममोहन रॉय यांच्या स्वातंत्र्य व हक्कविषयक विचारांचे विवेचन करा.
6. राममोहन रॉय यांच्या शिक्षणविषयक विचारांचे स्पष्टीकरण करा.
7. राममोहन रॉय यांच्या सामाजिक सुधारणांच्या विचारांचे विवेचन करा.
8. राममोहन रॉय यांच्या राजकीय सुधारणा विषयक विचारांची चर्चा करा.
9. फुले यांच्या ब्राह्मणवादावरील टीकेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
10. फुले यांच्या बळीराज्याच्या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण करा.
11. सत्यशोधक समाजाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
12. फुले यांच्या सामाजिक समतेच्या विचारांचे विवेचन करा.
13. टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
14. टिळकांच्या स्वराज्याच्या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण करा.
15. टिळकांच्या प्रतिकाराच्या अधिकाराविषयीच्या विचारांची चर्चा करा.

भाग ड : दीर्घोत्तरी प्रश्न

कौटिल्य

1. कौटिल्याचा सप्तांग सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करून त्याचे आधुनिक संदर्भातील महत्त्व स्पष्ट करा.
2. कौटिल्याच्या राजकीय विचारातील राजा आणि त्याचे प्रशासन यांचे सविस्तर विवेचन करा.
3. कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांताचे स्वरूप, घटक आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
4. कौटिल्याच्या कायदा व शासनव्यवस्थेविषयीच्या विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

राजा राममोहन रॉय

5. राजा राममोहन रॉय यांच्या स्वातंत्र्य व हक्कविषयक विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.
6. राममोहन रॉय यांच्या शिक्षणविषयक विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
7. राममोहन रॉय यांच्या सामाजिक व राजकीय सुधारणा विषयक विचारांची चर्चा करा.
8. भारतीय सामाजिक पुनर्जागरणातील राजा राममोहन रॉय यांचे योगदान स्पष्ट करा.

ज्योतिबा फुले

9. ज्योतिबा फुले यांच्या ब्राह्मणवादावरील टीकेचे सविस्तर विश्लेषण करा.
10. ज्योतिबा फुले यांच्या बळीराज्याच्या संकल्पनेचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
11. सत्यशोधक समाजाची स्थापना, उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा.
12. ज्योतिबा फुले यांच्या सामाजिक समता व शिक्षणविषयक विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

लोकमान्य टिळक

13. लोकमान्य टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
14. टिळकांच्या स्वराज्याच्या संकल्पनेचे सविस्तर विवेचन करा.
15. टिळकांच्या राजकीय विचारातील प्रतिकार करण्याच्या अधिकाराचे विश्लेषण करा.
16. भारतीय राष्ट्रवादी चळवळीच्या विकासात टिळकांच्या विचारांचे योगदान स्पष्ट करा.

तुलनात्मक प्रश्न

17. कौटिल्य आणि टिळक यांच्या राष्ट्र व राज्यविषयक विचारांची तुलना करा.
18. राममोहन रॉय आणि ज्योतिबा फुले यांच्या सामाजिक सुधारणा विषयक विचारांची तुलना करा.
19. ज्योतिबा फुले आणि टिळक यांच्या राष्ट्रवादाच्या दृष्टिकोनाची तुलना करा.
20. राममोहन रॉय, ज्योतिबा फुले आणि टिळक यांच्या विचारांमधून भारतीय आधुनिकतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

परीक्षेच्या दृष्टीने विशेष महत्वाचे विषय:
सप्तांग सिद्धांत, मंडल सिद्धांत, राजा व प्रशासन, राममोहन रॉय यांचे स्वातंत्र्य व हक्क, शिक्षणविषयक विचार, फुले यांची ब्राह्मणवादावरील टीका, बळीराज्य, सत्यशोधक समाज, टिळकांचा सांस्कृतिक राष्ट्रवाद, स्वराज्य आणि प्रतिकाराचा अधिकार — या विषयांवर दीर्घोत्तरी प्रश्न येण्याची शक्यता लक्षात घेऊन विद्यार्थ्यांनी विशेष तयारी करावी.